

Muzeum Polskich Formacji Granicznych

<https://www.muzeumsg.strazgraniczna.pl/muz/formacje-ochrony-granic/biografie/1918-1939/kadra/a-c/edward-banaszak/9481.Edward-Banaszak.html>
01.05.2025, 19:18

płk WP **Edward Banaszak**, dowódca 29 Batalionu KOP w Suwałkach (1928-1929). Ur. 7 I 1892 r. w Samostrzelu (pow. Wyrzysk Wlkp.), syn Jana, urzędnika ziemskiego w Samostrzelu i Marianny z Kuplarskich. Był siódmym, najmłodszym dzieckiem. Naukę rozpoczął w szkole obywatelskiej w Poznaniu i kontynuował na dwuletnim kursie (preparanda) w Łobżenicy, a od 1908 r. w seminarium nauczycielskim w Kcyni. W styczniu 1912 r. zdał egzamin nauczycielski i rozpoczął nauczanie w Łosośnikach i Królikowie k. Szubina. Po wybuchu I wojny światowej, 24 VIII 1914 r. został wcielony do niemieckiego 49 pp w Gnieźnie, z którego przeniesiono go do 212 pp na froncie rosyjskim, następnie na zachodnim. Służbę frontową rozpoczął od patrolowania pogranicza niemiecko-rosyjskiego. W czasie wojny ukończył kursy łączności i szturmowy, a w 1916 r. szkolenie na aspiranta oficerskiego. 15 I 1917 r. ukończył kurs oficerski w Biedrusku i 5 III 1917 r. mianowano go na ppor. rez. Pełnił służbę m.in., jako dowódca plutonu, oficer łączności i adiutant batalionu. Podczas walk na froncie zachodnim, 15 IV 1918 r. został ranny pod Haïnwillers (Francja), a następnie 10 X 1918 r. pod Juvin (Francja) zakażony amerykańskim gazem bojowym. Do 9 XI 1918 r. przebywał na leczeniu szpitalnym w Królewcu. Po wyleczeniu, w czasie powrotu do jednostki w Walczu, w rewolucyjnym zamieszaniu „zwolnił się z wojska” i powrócił w rodzinne strony. W grudniu 1918 r. brał udział w powstaniu wielkopolskim (Armia Wielkopolska). Na początku stycznia 1919 r. brał udział w zajęciu Margonina i dowodził obroną Witkowic atakowanych przez niemiecką straż graniczną. 9 I 1919 r. wezwany do Poznania, brał udział w organizacji 1 Pułku Rezerwowego Strzelców Wielkopolskich (od marca 10 Pułk Strzelców Wielkopolskich), w którym dowodził 4 kompanią ckm. Dodatkowo, jako mówiący i piszący w j. polskim został wyznaczony oficerem sądowym pułku. Dowodził oddziałami powstańczymi w rejonie Czarnekowa, Budzynia, Margonina, Kcyni, Nakła, Królikowa i Szubina. Od 24 III 1919 r. był dowódcą sztabowej kompanii ckm i oficerem sądowym 10 Pułku Strzelców Wielkopolskich (później 68 pp). Wraz z pułkiem brał udział w odsieczy Lwowa i w walkach z Ukraińcami m.in. pod Brodami, Zbarażem, Podwołoczyskami. Wyróżnił się w walkach nad Zbruczem pod Husiatyniem. Po powrocie do Wielkopolski, został skierowany na południowy odcinek walk powstańczych, gdzie 25 XI 1919 r. został wyznaczony dowódcą II batalionu 10 Pułku Strzelców Wielkopolskich. W lutym 1920 r., wraz z pułkiem, został przerzucony z Ostrowa Wlkp. na front polsko-bolszewicki, gdzie brał udział w walkach na szlaku Mołodeczno-Lida-Mosty-Brańsk-Modlin. Po raz kolejny wykazał się odwagą podczas polskiego uderzenia w rejonie Nasielska, gdzie w silnym ogniu nieprzyjaciela, pomiędzy cofającymi się żołnierzami podniósł do natarcia trzy kompanie II batalionu, utrzymał własne pozycje i rozbił bolszewicki atak pomimo sześciokrotnej przewagi. Od 13 sierpnia, tj. w czasie polskiej ofensywy zastępował dowódcę pułku. W lipcu 1920 r. dowodził pułkiem w walkach o

Nasielsk, Pułtusk, Augustów i Suwałki. Wraz z pułkiem zabezpieczał polsko-litewską linię demarkacyjną na odcinku Suwałki-Kalwaria. Po zakończeniu działań przeprowadził pułk do Biedruska, gdzie 30 XII 1920 r. zdał dowodzenie pułkiem. Został mianowany dowódcą formowanego Batalionu Szkolnego 17 Wielkopolskiej Dywizji Piechoty w Biedrusku. Od 28 II 1921 r. przebywał na kursie informacyjnym dla wyższych dowódców przy Dowództwie Okręgu Generalnego nr VII w Poznaniu. Po jego ukończeniu, od 16 IV 1921 r. dowodził batalionem rezerwowym DOG nr VII w Poznaniu. Następnie, od 4 VIII 1921 r. był dowódcą II batalionu w macierzystym 68 pp we Wrześni. W październiku tego roku został przeniesiony do Gniezna na stanowisko oficera sztabowego dowództwa 17 Wielkopolskiej Dywizji Piechoty. W międzyczasie współpracował z Misją Francuską, przebywającą w Poznaniu. W 1921 r., w wieku 30 lat został awansowany na mjr. Od 24 IV 1922 r. zastępował szefa Oddziału III Dowództwa Okręgu Korpusu nr VII w Poznaniu. W tym okresie typowany był, jako na kandydata do Wyższej Szkoły Wojennej w Rembertowie. W październiku 1922 r. został przeniesiony do 55 Poznańskiego pp w Lesznie, ale już w styczniu 1923 r. przydzielono go do Śremu na stanowisko dowódcy Wielkopolskiego Batalionu Szkolnego Piechoty DOK nr VII. W okresie od 6 I do 21 IV 1923 r. uczestniczył w kursie dowódców batalionów w Doświadczalnym Centrum Wyszkożenia w Rembertowie koło Warszawy. Po powrocie ze szkolenia, ponownie objął dowództwo batalionu szkolnego, który w maju 1927 r. został przemianowany na Szkołę Podchorążych Rezerwy Piechoty nr VII w Śremie. Po ponad pięciu latach kierowania szkołą, 17 VIII 1928 r. został przeniesiony do KOP. W związku z jego odejściem gen. dyw. Kazimierz Dzierżanowski, dowódca DOK nr VII w Poznaniu podziękował za to, że „dzięki swym zdolnościom umysłowym i swej obowiązkowości oraz energii w służbie położył dużo zasług, zwłaszcza w dziedzinie organizacji i wyszkolenia, okazując specjalne zdolności wychowawcze i wyszkoleniowe w przygotowaniu kandydatów na oficerów rezerwy”. 23 VIII 1928 r. przydzielono go na stanowisko dowódcy 29 Batalionu KOP w Suwałkach, który ochraniał odcinek granicy polsko-niemieckiej z Prusami Wschodnimi. 25 VI 1929 r. został przeniesiony na stanowisko dowódcy 26 Batalionu KOP w Żytyniu. Kilka dni później, 6 lipca zdał dowództwo i opuścił suwalski garnizon. Po niecałych trzech latach służby w KOP, w maju 1931 r. został przeniesiony na stanowisko zastępcy dowódcy 79 Pułku Piechoty („Strzelców Słonimskich”) w Słonimiu. Następnie od lipca 1935 r. aż do 12 IX 1939 r. był dowódcą 81 Pułku Strzelców Grodzieńskich w Grodnie. Podczas kampanii polskiej 1939 r. dowodził 81 pp w zgrupowaniu płk. Tadeusza Pełczyńskiego, m.in. w walkach pod Piotrkowem Trybunalskim, Nowym Miastem, Przysuchą. Po rozproszeniu pułku, 2 października dostał się do niewoli niemieckiej w rejonie Warki nad Pilicą. Początkowo przebywał w jenieckich obozach przejściowych w Radomiu i Wrocławiu, następnie w oflagach IX C Lamsdorf, XI B Braunschweig, a od 17 X 1939 r. w słynnym obozie IV B Königstein w Saksonii, gdzie został osadzony w kazamatach twierdzy. Po likwidacji obozu, od 5 VI 1940 r. przebywał w oflagu VII A w Murnau, gdzie był starszym obozu. Brał udział w konspiracji obozowej, jako zastępca dowódcy Legii Oficerskiej. Po uwolnieniu w maju 1945 r. przez wojska alianckie, przebywał w obozach oficerskich w Niemczech, następnie jako urlopowany z wojska we Francji. W sierpniu 1947 r. poprzez Wlk. Brytanię powrócił do kraju. Początkowo pracował, jako członek zarządu banku w Sycowie, a od marca 1948 r. w firmie „Warrant” w

Szczecinie. Ostatnim miejscem jego pracy było Miejskie Przedsiębiorstwo Remontowo-Budowlane nr 1 w Szczecinie. W 1958 r. przeszedł na emeryturę. Był inwigilowany przez funkcjonariuszy UB. Zmarł 23 XI 1977 r. w Szczecinie po długotrwałej chorobie nowotworowej. Pochowano go w grobowcu rodzinnym na cmentarzu w Wysocku Wielkim (gm. Ostrów Wlkp). Od 20 X 1931 r. był żonaty z Ireną Marią Majerowicz (ur. 1909 r. - zm. 1967 r.), absolwentką nauk społecznych w Belgii. Miał syna Andrzeja Marię Jerzego (ur. 1932 r.), rolnik-zootechnik, członek zarządów administracji rolnej, były kierownik Biura Konserwacji Przyrody w Szczecinie. Był odznaczony m.in. Krzyżem Srebrnym Orderu Virtuti Militari (1922), dwukrotnie Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1937, 1968), dwukrotnie Krzyżem Walecznych (1920), Złotym Krzyżem Zasługi (1935), Wielkopolskim Krzyżem Powstańczym (1960), Medalem Dziesięciolecia Odzyskanej Niepodległości (1928), Medalem Za Wojnę 1918-1921 (1928), węgierską Komandorią Krzyża Zasługi (1939), niemieckimi Krzyżami Żelaznymi I i II klasy oraz był przedstawiony do Orderu Hohenzollernów.

Opracował: **Artur Ochał**

Źródło: ASG w Szczecinie, Brygada KOP „Grodno”, 180.34, Wykazy zmian stanu 1928-1934; Ibidem, Dowództwo KOP, 177.286, Wykaz imienny oficerów pełniących służbę w KOP 1926-1936; CAW, Kol. akt pers. i odzn., I.481.B.1353; Chwała Piechoty, Warszawa 1937-1939; Andrzej Banaszak, życiorys E. Banaszaka, Szczecin 4 III 1993. mps.; L. Głowacki, Działania na Lubelszczyźnie w roku 1939, Lublin 1976, s. 64; A. Ochał, Słownik oficerów i chorążych Korpusu Ochrony Pogranicza w Suwałkach 1929-1939, Suwałki 2009, s. 18-21; K. Plaskota, Zarys historii wojennej 68-go Pułku Piechoty, Warszawa 1929, s. 17-18.

 Pokaż opis pliku	 Pokaż opis pliku	 Pokaż opis pliku
 Pokaż opis pliku	 Pokaż opis pliku	 Pokaż opis pliku